Бідний Том спав у своєму брудному дров'яному візку, а вуличні хулігани жбурляли в нього камінцями. Син Бідного Тома причаївся на другому боці курної вулиці, вичікуючи, коли припиниться цей камінний дощ і можна буде одвезти батька додому.

Едгар ховався за ганком поштової контори і не міг бачити того, що там відбувалося, але він чув, як хулігани виспівували дзвінко, наче годинник, що відбиває час:

— Бідний Том — псих! Бідний Том — псих!

— Бідний Том п'яний! Бідний Том п'яний!

— П'яний, п'яний, п'яний!

— Уже третя година, Томе, пора додому. Ану, Едгаре! Одвези додому свого батька. Чуєш, Едгаре Аллан, вилазь і вези його "додому, додому, де він забуде втому"!

Едгар виглянув із свого укриття, але не рушив з місця, а каміння і насмішки без упину сипались на сонного батька, обличчя якого дихало безтурботним спокоєм. Едгар бачив, як падало каміння, і знав, що кінець кінцем один з них влучить батькові в лице і залишиться шрам. Хлопчик хотів одвезти батька раніше, ніж той прокинеться.

Едгар бачив трьох юнаків, які стояли, обіпершись об стовпи веранди готелю Принс-отель, але не міг примусити себе зустрітися з ними віч-на-віч. Хлопчик знав, що вони тільки цього й чекають, і каміння зразу ж почне падати біля його босих ніг, змушуючи його скакати і пританцьовувати. Це була улюблена витівка Оззі Олда, того самого, що стояв тепер біля готелю поруч з маленьким Патом Мерфі; обидва вони були напідпитку.

— Ану, спробуй влучити йому каменем у рот, — заохочував Оззі приятеля. — Три проти одного, що ти не влучиш у борлак. Два проти одного, що не влучиш у пуп, і один проти одного, що взагалі схибиш.

— Бідний Том, — заспівали вони знов, і Едгар зрозумів, що зволікати більше не можна. Зараз Пат Мерфі почне жбурляти каміння в їхнього коня Миршавку, а якщо безсловесне створіння стерпить це, то один із них підійде і дасть йому такого штовхана в бік, що він помчить світ за очі.

Едгар уявив собі цю страшну й смішну картину і подолав свій страх. Він виліз з-за ганку, щоб кинутись до батька на допомогу.

— Гей, Едгаре! — сказав хтось, перш ніж він устиг це зробити. — Що з твоїм батьком? Він, здається, п'яний, га?

Хлопчик упізнав поштмейстера Пула, зупинився і відповів:

— Так, містере Пул.

— Твій старий божевільний, Едгаре, — сказав містер Пул, — але ж він не алкоголік. Чого ж це він напивається до нестями кожних півроку?

— Не знаю, містере Пул, — пробурмотів Едгар, скоса позираючи на Оззі Олда.

— Чому в такі дні він ні з ким не обмовиться й словом? — не відставав містер Пул від босоногого хлопчика, який переступав з ноги на ногу, поглядаючи на протилежний бік вулиці. — Жодним словечком. Що це з ним, га?

— Не знаю, — відповів Едгар.

— Чому ж це ти не одвезеш його додому? — запитав містер Пул у Едгара, але хлопчик тепер знову завагався і не годен був ступити й кроку. — Ці бандити виб'ють йому око. Йди!

— Іду, — відповів Едгар, палаючи від люті до містера Пула. Завжди він стоїть і нахабно сміється, стежачи, як городяни знущаються з Бідного Тома, а тепер ось захотів ще й командувати. Але щось треба було робити, і хлопчик, поклявшись про себе жорстоко помститися містерові Пулу і всьому місту, пустився бігти через вулицю.

Пат і Оззі помітили Едгара, коли той обходив мастикове дерево, щоб непомітно скочити на візок ззаду. Тут вони закричали:

— А ось і Едгар! Ану, Едгаре! Що ж ти не забереш свого батька, Едгаре?

Вони пританцьовували на місці, кривлялися і погрожували Едгарові. Оззі Олду не важко було надати своїй потворній червоній пиці звірячого вигляду, а Пат, блідий, несміливий хлопець, що жив серед коней і в більярдних, маленький і непоказний, схожий на жокея, не міг обійтися без червоної пики, кудлатого рудого чуба й широких плечей приятеля. Оззі не спускав очей з Едгара, ховаючи за спиною руку, і з його посмішки було ясно, що зараз полетить каміння. Коли Оззі замахнувся, Едгар хотів відскочити, але тут камінці з шурхотом вдарили його по ногах, і хлопчик підстрибнув.

— Перестань кидати, Оззі! — крикнув Едгар. — Чуєш, перестань!

Пат почав награвати на удаваній волинці, наче акомпануючи стрибкам Едгара; але хлопчик пробирався все ближче до візка; удари камінців дратували його значно менше, ніж дружний регіт чоловіків, які висипали з бару. Вони стояли, обіпершись об стовпи веранди, заохочували Оззі й Пата і сміялися з Бідного Тома та його сина.

— Не чіпляйтесь до мене! — крикнув Едгар голосом, в якому чулися і сльози і благання, але разом з тим звучало щось схоже на виклик. — Мало вам таких здорованів, як ви самі? Ідіть до Неда Келлі. Не чіпляйтесь до мене!

Великі зуби Оззі були вискалені, обличчя сяяло від задоволення; не часто цьому брутальному і невгамовному парубійку траплялося знайти розвагу в маленькому глухому місті.

— Гоп, Едгаре! — закричав він, кидаючи камінь. — Ти псуєш нам усю потіху. Лови, Едгаре! Біжи!

І Едгар побіг, але побіг до візка й під крики своїх мучителів вибрався на нього ззаду. Він спіткнувся об нерухоме чорне тіло Бідного Тома, але зразу ж підхопив віжки і почав хльостати ними кобилу. Тієї ж миті до неї підскочив Пат Мерфі, високо підстрибнув з піднятими руками і пронизливо крикнув. Перелякана Миршавка стала дибки, потім рвонулась уперед, а Едгар з усіх сил натягнув віжки, щоб не наскочити на старий фордик Джека Дженкінса.

— Вперед, Едгаре! — верещали хулігани.

Але Едгар не чув. Миршавка мчала вибоїстою бруківкою, її підкови дзвеніли, наче рицарська зброя, а залізні шини коліс гуркотіли так шалено, що все місто збіглося на шум.

— Це Бідний Том, — вигукували з усіх боків,

Бідний Том трясся на дні візка, що залишав за собою рій золотистої тирси. Едгар стояв спереду, його маленьке тільце підстрибувало і здригалося при кожному поштовху, в широко розставлених руках він тримав віжки. Приборкавши нарешті Миршавку, Едгар прикрикнув і підстьобнув її віжками, і вона помчала дорогою, наче за нею гналася тисяча конячих чортів.

Крамарі та інші городяни висипали на вулицю, щоб подивитись, як безсиле тіло Бідного Тома трясеться у візку, на якому його син тікає з міста.

— Що, Едгаре, дрова везеш на продаж? — крикнув сукнар містер Дрю, найзавзятіший жартівник у місті.

М'ясник містер Мі, в синьому з білими смугами фартусі на величезному животі, крикнув услід хлопчикові :

— Десять проти одного, що дорогою ти загубиш його, Едгаре.

— Сядь на нього верхи, Едгаре! — вигукнув перукар Корнелл.

Усі вони кричали й підганяли Едгара: аптекар, булочник, кондитерка, кравець, бакалійник, риботорговець, трактирник. Останній, завзятий аматор коней, гукнув:

— Запряжи свого старого, Едгаре, на ранок доїдеш до сусіднього міста!

Біля воріт церкви стояв священик, але він з обуренням одвернувся, а діти, що бавилися біля гаража Мура, обсипали візок градом каміння. Едгар зловчився, підхопив жменю щебеню і пожбурив у бешкетників, але щебінь розлетівся в повітрі, і хлопчикові залишалося тільки викрикувати погрози:

— От я покажу вам завтра в школі!

— У Бідного Тома не всі дома! — хором заверещали вони.

Двох Едгар упізнав; це були сини бідняків, які звичайно не зачіпали і не кривдили його. В одного з них, Фредді Пратта, був недоумкуватий

брат; але тепер Фредді верещав і глузував з Едгара, а Едгар огризався у відповідь.

— Ти від мене матимеш, Фредді Пратт! Ну постривай, Фредді!

— Подивись краще на свого старого! — відповів Фредді Пратт.

Нарешті крамниці лишилися позаду, і сміх притих, але тут на вулицю вийшли господарки: міс Болл, дружина члена муніципалітету, чия собака шалено загавкала, побачивши на візку свого заклятого ворога, дружина лікаря, дружина адвоката, а за ними знов якісь хлопці і дівчата — вони хихикали. Коли Едгар уже виїхав на околицю, місіс Кейт Томпсон махнула йому рукою із свого садка. Едгар помахав у відповідь і крикнув: "Здрастуйте, місіс Томпсон!" Це була дружина скотопромисловця Томпсона, тиха жінка, яка завжди була рада Едгарові.

— Здрастуй, Едгаре! — крикнула вона хлопчикові. — Я спекла хліб, хочеш шматочок?

— Дякую, місіс Томпсон. Я поспішаю. На все добре! На все добре!

Едгар вирвався нарешті з міста і, почуваючи себе майже безпечно, перестав нахльостувати конячину, коли раптом з'явився констебль Булл. Констебль їхав на велосипеді; побачивши візок, він зліз і знаком наказав Едгару з'їхати на обочину.

— Обидва ви гарні — і твій батько й ти! — загорлав констебль Булл. — Забирайся з дороги і притримай свою шкапу. Ти заважаєш рухові,

— Добре, сер, — відповів Едгар, повертаючи коня і пускаючи його ступою.

— І забери цього старого п'яницю геть із міста, — додав констебль.

— Добре, сер.

Едгар сів і пустив Миршавку знайомою дорогою додому. Йому треба було поміркувати, але не про батька, який валявся у візку, а про ті образи, що їм доводиться терпіти. Його немовби оточувала глуха стіна; хлопчик це відчував, хоч і не міг зрозуміти, чому це так. Але він помститься, він підпалить місто, спалить його дотла, всі вулиці, всі крамниці, всі низенькі дерев'яні хатини й навіть єдиний триповерховий будинок у місті — Принс-отель. Він добре уявив собі місто, охоплене полум'ям, розгублених, переляканих людей, серед яких походжає він, Едгар, голосно глузуючи з їхнього нещастя. Бентежив його лише добровільний пожежний загін, в якому Оззі Олд і Пат Мерфі були серед перших. Після кожної великої пожежі хулігани ставали героями дня, і думка про цю несправедливість примусила Едгара відмовитись від свого плану.

Батько все ще спав у візку, але дуже трусило, і він скотився вбік; його довгов'язе тіло неприродно зігнулося, довгі руки були притиснуті тулубом, а худі ноги безсило розкинуті. Він весь вивалявся в бруді й тирсі, обличчя його було в синцях і подряпинах. У такі дні Бідний Том, стомлений, байдужий до всього, що відбувається навколо, мучився невимовним внутрішнім болем; він і Едгар ставали чужими один одному. Хлопчик одвернувся, відчувши раптом прилив ненависті, тому що в цю хвилину перед ним був не батько, а Бідний Том, посміховисько для всього міста. Бідний Том, який раз чи двічі на рік напивається до нестями, а потім, може, від сорому, цілий місяць пропадає в лісі, кидаючи хлопчика напризволяще; Бідний Том, який не розмовляє ні з ким у місті; мовчазна, знедолена людина, обтяжена якоюсь, нікому невідомою таємницею; людина, чиєї німої ворожості місто ніколи не простить. Усе це було надто складно для розуміння хлопчика й тільки викликало в ньому сліпу лють.

Діставшись до переїзду, біля самої річки, Едгар забув про все на світі, коли побачив поїзд, що йшов під уклін. Гуркотлива машина викликала в хлопчика на якусь мить невимовне захоплення, а коли паровоз

наблизився і Едгар впізнав у машиністові містера Макфі, він схопився на ноги, гукаючи щосили:

— Шквар, Макфі! Шквар, Бобе!

Коли містер Макфі у відповідь махнув брезентовим кашкетом і, повернувши своє чорне обличчя, крикнув: "Здоров, Едгаре!", хлопчик перетворився в тремтячий від збудження клубочок. Розмахуючи руками, він пронизливо кричав: "Газету! Газету! Газету!", сподіваючись, що хтось кине йому з вікна ранкову міську газету. Він шукав очима знайомі обличчя і впізнав учителя музики містера Вурзеля, учительку танців міс Брит і двох чи трьох скотарів з Мелула. Ніхто не кинув йому газети, бо він запізнився. Інші хлопчики зустріли поїзд раніше за нього, і він побачив, як удалині вони підбирають розкидані по землі аркуші. Едгар стежив за поїздом, поки він не зник за поворотом, уповільнюючи хід біля вокзальчика Сент-Елен.

Потім хлопчик сів і протяжне, радісно зітхнув, але тут-таки обернувся, помітивши, що батько сидить, напружено випроставшись. Спершу Едгар подумав, що батько бачив його нестямність, але червоні очі Бідного Тома втупились у простір невидячим, бездумним поглядом.

— Лягай, тату, — сказав Едгар. — Лягай.

Батько не поворухнувся, і Едгар, який не міг дотягнутися, щоб допомогти йому лягти, смикнув за віжки. Коли візок переїжджав через рейки, батько знов повалився від поштовху.

Всипаною гравієм дорогою вони доїхали до невеликої загорожі на березі річки. В'їхавши за паркан, Едгар сплигнув на землю і пішов, покинувши нерозпряжену конячину і візок разом з батьком, що спав на ньому. Він не засунув за собою перекладину, залишивши все так, щоб батько подумав, наче Миршавка сама вернулася додому. При цьому хлопчик навіть не знав, чи хоче він звільнити батька від приниження

перед сином, чи себе від необхідності бачити приниженого батька. Він просто кинув усе як було, сів у човен і переправився через річку з Вікторії в Новий Південний Уельс, де стояла невелика дерев'яна хатина, в якій вони жили разом з батьком.

У бочці біля річки Едгар умив спітніле обличчя і руки, потім засвітив гасову лампу, — холодне весіннє небо над заворотом Великого Муррею швидко темніло. Він розгріб жар у залізній печі, що стояла в просторій кухні, і підкладав тріски, доки буксові поліна не розгорілись. Потім підсмажив баранячу котлету і з'їв її з томатним соусом та шматком білого хліба, запиваючи каламутним від згущеного молока чаєм. Наївшись, він підійшов до дверей, щоб подивитись, чи не прокинувся на тому березі батько.

Небо зовсім потемніло, але хлопчик знав, що від вечірньої прохолоди батько швидше прочумається і добереться додому. Зараз Едгарові зовсім не хотілося бачити батька — це було б неприємно їм обом, — і тому він прикрутив гніт у лампі й залив у печі вогонь. Завжди він спав у просторій і теплій кухні, але, знаючи, що батько, прийшовши додому, повалиться на перше-ліпше ліжко, пішов у кімнату й ліг там, щоб, не засинаючи, чекати його повернення.

Незабаром він забув про батька і знову почав думати про те, щоб помститися місту за образу. Ці думки повернули його до мрій про руйнування, проте скоро він забув і про місто. Маленька, але бурхлива одіссея втомила його, і він заснув, так і не розв'язавши своїх гірких питань, породжених людською несправедливістю.

Тільки-но почало світати, Едгар прокинувся, але не встав, як завжди, щоб розтопити плиту і зварити сніданок. Він удавав, що спить.

Загавкали собаки на тому березі, зареготіли кекебурре, закричали какаду, і Бідний Том, прокинувшись, устав з постелі. Спочатку він розмовляв сам із собою, походжаючи по кухні, потім раптом замовк, наче

піймавши себе на цьому. Він старався не шуміти, але довго порався, ховаючи свій святковий костюм і ув'язуючи згорнуту ковдру та інструменти, і при цьому грюкав, стогнав, зітхав. Він вийшов без сніданку, і Едгар, підвівшись, чув, як батько переправився через річку, запряг кобилу і поїхав дорогою, що перетинає залізничну колію.

Тільки тоді Едгар устав. Він дивився, як батько підіймається по схилу горба, і думав про те, чи скоро він повернеться. Може, самотній і присоромлений, він пробуде в лісі тижнів три-чотири. Коли ж він нарешті привезе дрова, Едгар повинен буде разом з ним їхати у місто, домовлятися з покупцями, бо сам Том ніколи з ними не розмовляв.

А поки що Едгар, залишившись сам, затягнув свою улюблену пісню:

О, Деррі Вейл, моє серденько ту-у-ужить

За зеленим твоїм острівцем і чарівними луками.

Хлопчик наспівував тихо і невпевнено, але, вийшовши з хати, заспівав на повний голос, і люди на тому березі почули високий і чистий звук цього голосу, немовби промитий ранковим повітрям. Дехто зупинився, щоб послухати, і насамперед Фленнегени. Місіс Фленнеген, родом з Ірландії, сказала чоловікові, що коли Едгар співає, ангели спускаються з неба. Але Едгар і не думав про ангелів. Йому подобалося, що в нього виходять такі дзвінкі, ясні звуки; що вища була нота, то довше він тягнув її, дуже задоволений своїм співом, захоплений його свободою, але без сентиментальності. Зовсім без сентиментальності.

Голод заважав йому втішатися співом; Едгар затопив плиту і почав готувати сніданок. Він підсмажив скибочки черствого хліба і зварив три яйця у чавунному казанку. Жир він розтопив у бляшанці від варення, присунувши її до вогню, і коли сніданок був готовий, сів за дерев'яний стіл і все це ум'яв одним духом. Потім простягнув до вогню босі ноги і, поглядаючи через відчинені двері на другий берег, почав чекати

ранкового поїзда. Часто Едгар ходив зустрічати його, але цього разу було вже пізно, і, коли з'явився поїзд, він тільки підбіг до дверей і привітно помахав здаля.

Того ранку Едгара потягло до людей, і він поспішив у школу. Але перше ніж піти, він глянув на палицю, що показувала рівень води у річці. За два дні вода в Малому Мурреї спала на цілий дюйм — певна ознака раннього літа. Він увіткнув палицю нижче, взяв човен і переправився на другий берег, борючись із швидкою течією. Тут він прив'язав човен і, не кваплячись, попрямував до школи обхідним шляхом.

Він ішов уздовж залізничної колії, а потім — прямо по полотну, переступаючи із шпали на шпалу, і час від часу нишпорив між камінням, шукаючи довгохвостих ящірок. Побачивши одне із цих вертких створінь, Едгар хапав його за хвіст. Холодний кінчик хвоста, все ще звиваючись, залишався в руці, а сама ящірка тікала. Це завжди вражало хлопчика, і він ладен був сто разів на день повторювати екзекуцію — тільки б знайшлася достатня кількість жертв.

У нього навіть рука заболіла — стільки камінців кинув він у стовпи, паркани, дроти (викрешуючи з них ледве помітні іскри), а частіше в горобців, дроздів, зябликів та синиць. І тільки ізолятори на електричних і телефонних стовпах він не посмів обстріляти серед білого дня.

Потім він гукнув:

— Здоров, Даммі!

Глухонімий Даммі не міг його чути; але Едгар махнув рукою, і горбатий хлопчина, який їхав на велосипеді піщаною стежкою, торкнувся губів, а потім витягнув пальці вперед, наче посилаючи Едгарові мовчазне привітання. Даммі був хлопець з характером, і його привітання потішило Едгара, тим більше, що Даммі дружив з його головним ворогом — Оззі Олдом.

Він не вітався з людьми, яких бачив на задніх двориках, що виходили до лінії; це були городяни, які вважали Бідного Тома божевільним, а його сина — виродком. А коли на рейках з'явилася чотириколісна дрезина колійних обхідників, Едгар зволікав до останньої секунди (доки обхідники мало не наїхали на нього), і, тільки коли всі закричали й дрезина зупинилася, він зіскочив з колії на кам'янисту стежку, з зухвалим виглядом пропускаючи дрезину повз себе.

— Гей ти, щеня! — загорлав Тім Беннер, головний обхідник. — Не смій лазити по рейках, а то піймаю і так одшмагаю, що не зможеш сісти.

Тім Беннер ніколи не піймав би Едгара, і обидва вони це добре знали, але все ж хлопчик промовчав. Він знову вибрався на полотно залізниці, став на одну рейку, балансуючи для рівноваги руками, і подивився услід дрезині. Едгар захоплювався Тімом. Тім був дебелою і найдужчою людиною в місті: якось, ухопившись за передні колеса, він підняв малолітражку Остіна.

— Беннер-обхідник — нікудишній чоловік! — гукнув Едгар навздогін.

Якийсь час Едгар ішов услід за Пітом Поттером, підручним коваля і річковим браконьєром. Піт був невисокий на зріст, і Едгар, тримаючись за п'ятдесят ярдів позад нього, наслідував його ходу, погойдуючись з боку на бік і розмахуючи руками. Коли Піт обернувся і помітив це, Едгар прожогом кинувся геть, переліз через дротяну огорожу й побіг навпростець, палісадниками. Хлопчик знав, що якби попався Поттеру до рук, то заробив би доброго штовхана, бо він краще за всіх у місті був обізнаний з витівками Піта, і той охоче скористався б з нагоди залякати хлопчика, щоб примусити його мовчати.

— Піт Поттер краде раків, — промовив Едгар, опинившись на достатній відстані.

Погрози Піта його не лякали: вони були зрозумілі йому й навіть тішили тим, що він почував себе рівним з Пітом — з ним одним в усьому місті Сент-Елен; і не раз Едгарові снилося, що констебль Булл допитується в нього, де ховає Піт свого човна, вудки й сіті, і він терпить жахливі муки, але не зраджує Піта.

Опинившись серед присадкуватих міських будиночків і високих парканів, Едгар трохи присмирнів і тихо брів між величезними евкаліптами, що облямовували вулицю; в місті він почував себе не так вільно. Коли він вийшов на головну вулицю і його босі ноги ступили на гладенький ї теплий асфальт, він зразу обернувся на звичайного хлопчину, який понуро бреде до школи.

Перед кожним будинком був палісадник з трояндами, декоративними кущами і узорною дротяною огорожею. Нерідко до парадного під'їзду вела асфальтова доріжка, а перед деякими новими будинками доріжки були бетонні. Едгар дивився на ці будинки, від яких так і віяло достатком, наче лондонський кокні — на Букінгемський палац, намагаючись уявити собі, що там усередині і як там живуть люди. Він побачив, як зубний лікар містер Пенн поцілував на прощання дружину, і дуже здивувався — адже його самого не цілували ні разу в житті. Пройшовши ще трохи, він зупинився, щоб подивитися на дім доктора Медоуза. Це був єдиний цегляний будинок на всю вулицю і один з небагатьох у місті. Єдиний будинок з черепичним дахом і вирізьбленими півнями на кожному гострому гребені. Хлопчик розглядав цегляну веранду, вікна із свинцевими рамами та блискучу кнопку електричного дзвоника і раптом помітив докторову дружину, яка поралась у саду, тримаючи лопату затягнутими в рукавички руками.

— Це ти жбурляєш каміння мені на дах? — запитала вона, знімаючи рукавички і виставляючи напоказ свої персні, що сяяли, наче жменя росинок.

— Ні, міс Медоуз, — відповів Едгар. І цього разу він казав правду, бо надто вже гарна була зелена черепиця, щоб кидати в неї камінням.

— Не бреши, я знаю, що це ти, — заперечила докторова дружина. — Дивись мені, коли констебль Булл побачить, ти зразу ж опинишся в тюрмі. А коли побачу я, то поскаржуся директорові школи, і тобі теж перепаде.

Едгарові стало соромно своєї уявної вини, він пробурмотів: "Так, міс Медоуз", і побіг далі, а потім звернув з головної вулиці у перший же брудний провулок, уже не дивлячись ні на які будинки.

Тільки одного хлопчика зустрів Едгар цієї ранньої пори — Багса Бентлі, який розвозив молоко на візку разом із своїм старшим братом Бером Бентлі. Хоч не було ще й пів на восьму, Багс, високий хворобливий хлопчик років п'ятнадцяти, встиг уже розвезти першу партію молока.

— Гей, Багсе! — покликав його Едгар, коли той зупинив візка і зіскочив з нього, грюкаючи молочним бідоном.

— Що, твій старий і досі валяється п'яний? — між іншим поцікавився Багс і, не зупиняючись, побіг до будинку з криком: "Молоко!"

— Ні, — відповів Едгар. — Він поїхав до лісу.

Едгар любив дивитись, як працює Багс, досвідчений молочник, дорослий серед дітей, улюбленець всіх домашніх господарок.

— Вам скільки сьогодні, міс Меткаф? — запитав він.

— Кварту, Багс, — відповіла жінка.

Едгар бачив, як Багс двічі занурив олов'яний черпачок у блискучий металевий бідон, щоразу набираючи пінту густого молока. Ще трошки долив, потім повісив черпачок на край бідона, закрив кришку і не гаючи часу попрямував до другого будинку. Багс був майстром своєї справи, і Едгар, наслідуючи його, почав на ходу гратись у молочника.

Ступаючи по бруку, він ледве встиг відскочити від вантажної машини. Слідом їхав Рой Тіллі на велосипеді з мотором, і Едгар мало не задихнувся від пилюки.

— До школи запізнишся, Едгаре! — крикнув йому Рой.

— Не запізнюсь! — відповів Едгар. Він не відчув насмішки, хоч до початку занять залишалося ще добрих півтори години. Щоб згаяти час, Едгар зробив чималий гак, завернувши на міське звалище, і лише після цього неохоче побрів до школи; він проліз під дротяною огорожею, не звертаючи уваги на ворота, як на щось зовсім непотрібне.

Шкільний будинок ділився на дві частини: в одній містилася середня, в другій — початкова школа. Будинок був низенький, притиснутий до землі в тіні двох-трьох евкаліптів і напівзасохлого мастикового дерева; рифлений залізний дах полого спускався до веранди, яка йшла навколо всього будинку і надавала йому схожості з витягнутим у довжину бунгало. Кругом був пустир і лише біля підніжжя пагорка, де стояла школа, росла висока трава й виднілося декілька дерев. Ще далі починалися болотисті луки, де паслися череди молочної компанії Уїльберфорс.

Подвір'я школи було безлюдне, двері наглухо зачинені. Едгар не поспішав підходити до ненависного будинку. Він посидів на зеленому бережку рівчака, ламаючи тонку крижинку, щоб знайти жаб, яких там не було. Потім пройшов через газон і побіг униз по сухому і твердому схилу, хвицаючи, мов кінь. Там біля підніжжя пагорка, умостившись на старому пні, він міг на самоті безборонне чинити свій суд: екзаменувати вчителів, смикати їх за вуха, шмагати ременем і з ганьбою виганяти з класу — на болото.

Покінчивши з цим, він вийняв з кишені дві мармурові кульки і, хоч сезон гри в кульки ще не почався, зіграв сам з собою партію біля воріт. Потім повиснув на воротах, чекаючи, може, прийде хто з товаришів, і

спостерігаючи, як оживає місто, рухаються коні і вози, проїжджають вантажні машини і перша підвода із сміттям прямує до звалища. Потім, підстрибуючи, пробіг через майданчик, де завжди бавились дівчатка, і став на руки, спираючись ногами об залиту сонцем стіну. Нарешті він усівся на землю, притулився спиною до стіни і, поклавши руки за голову, почав думати про наближення літа.

— Як справи, Едгаре?

Це прийшов Скотті Кемпбелл.

— Добре, Скотті! — відповів Едгар і встав. — У тебе є кульки?

— Вдома у мене тисячі дві набереться, а з собою немає.

Ніхто з хлопчиків не мав і тисячі кульок, а тим більше Скотті — він погано грав і був сином бідняка. Але Едгар був не такий дурний, щоб одверто викрити брехню Скотті, оскільки цей хлопчина давно шукав нагоди побитися, а в бійці його нелегко здолати.

Півроку тому Скотті перепадало більше за інших, бо він був із сім'ї іммігрантів і розмовляв на шотландському діалекті, якого ніхто з учнів не розумів. Із Скотті знущалися всі, не виключаючи й Едгара; все, що стосувалося Скотті, здавалося смішним: його чудна мати, яка носила чепець і приїжджала до міста підводою; рудий батько, завжди занурений у свою біблію; мулке болото біля річки, на якому іммігрантська спілка дала їм ділянку на ферму. Але найкумедніший був кінь Бітсер, здоровенний битюг з кошлатими ногами, Скотті, який жив за п'ять миль, щодня приїжджав на ньому до школи, і коли верхи на величезному возовику з'являлася його дебела постать з англо-саксонською фізіономією, все місто боки рвало од сміху; так тривало доти, доки одного разу Скотті зіскочив із свого коня, з диким і незрозумілим криком горянина, і тут-таки на вулиці поклав на обидві лопатки Джека Мерфі, який обізвав його твариною. Взявши гору один раз, він скоро зумів

прокласти собі шлях у середовище хлопчиків старших і дужчих за нього, і водночас потішав своє честолюбство нестримними хвастощами, в яких звучав виклик кожному, хто наважився б не повірити йому або суперечити.

Едгар ставився до Скотті з повагою, але без симпатії і без особливого страху перед ним; проте завжди, зустрічаючись із Скотті, він почував, що колись усе закінчиться бійкою. Скотті весь час шукав причини для сварки, а Едгар намагався уникнути її, та все ж вона була неминучою.

Правда, сам на сам з Едгаром Скотті здавався не таким уже й нестерпним. Він хвалився, як завжди, але водитися з ним було можна.

— Що скажеш про нову вчительку? — звернувся Скотті до Едгара. — Бачив її? Вона з міста і, видно, зла.

— Ні, не бачив, — відповів Едгар. — Зате я сьогодні підкладу їй у стіл велику ящірку, знаєш, із тих, що з коміром на шиї.

— Брешеш, — сказав Скотті. — Пороху не вистачить! Ти вже піймав ящірку?

— Поки що ні, — відповів Едгар. — Ось зараз спущуся вниз і піймаю; хочеш, ходімо разом.

— Ходімо, — погодився Скотті, і вони спустилися з пагорка, щоб серед високої трави і каміння зловити плащеносну ящірку — доісторичного плазуна з колючою шкірою і потворною головою.

Едгар краще за Скотті знав, де водяться ці тварюки, але Скотті був не з таких, щоб слухатись чиїхось порад, і шукав самостійно, здебільшого не там, де треба. Спочатку Едгарові пошуки були не цілком серйозні, як не цілком серйозними були його хвастощі. Просто йому спало на думку підкласти ящірку в стіл новій учительці, але тепер, коли

треба було діяти, він не почував особливого бажання. На біду, кожен із хлопчиків, що приходив у школу, зразу ж дізнавався про задуману витівку, і незабаром до Едгара приєдналося ще двадцять ловців. Загальне збудження заохотило Едгара, і він узявся за діло по-справжньому.

Розхваставшись, Едгар боявся, щоб його не випередили. Він був визнаним знавцем ящірок і всякої лісової звірини і по праву хотів лишатися першим.

— Б'юсь об заклад, що ти не насмілишся, — сказав Том Еппльярд.

— Не суди по собі, — відповів Едгар. — Якщо ми піймаємо дві, я обох покладу їй у стіл.

Едгар знав, що за таку витівку директор жорстоко покарає, і все ж підганяв своїх товаришів: "Подивіться-но там... он під тим каменем... шукайте біля стовпа... підійміть цей старий бідон... біля тієї канави..."

Наближалася дев'ята година, і здавалось, що ящірки їм уже не піймати; сонце світило ще не досить яскраво, щоб ці тварюки повилазили грітися в його променях. У відчаї Едгар похитав один з дерев'яних стовпів огорожі, сподіваючись сполохати звірятко, що, може, причаїлося там; і раптом у траві справді майнуло щось сіре, смугасте. З криком: "Ось вона!" Едгар кинувся доганяти.

Ящірці нікуди було сховатись. Хлопчики одрізали їй усі шляхи, і Едгар, на очах у захоплених товаришів, нагнувся і схопив її. Це була страшна потвора близько фута, всіяна колючками. Обороняючись, вона розпустила свій комір, щоб нагнати страх на ворогів. Усі хлопчики знали, що укус її овальних зубів не смертельний, але отруйний і болить після нього нестерпно, тож його треба остерігатись.

Едгар схопив ящірку ззаду коміра і замахнувся нею, щоб налякати інших. Потім він почав гладити біле черевце від хвоста до голови, щоб приспати ящірку. Пролунав дзвоник, і Едгар, усе ще погладжуючи ящірку, рушив до школи, оточений товаришами.

— Обережно! — шепнув один з них. — Щоб Джміль не побачив. — Таке прізвисько мав директор школи містер Смелл.

Вони розсипались в усі боки, і кожен клас вишикувався окремо, щоб іти на заняття. Едгар прошмигнув уперед, підняв кришку учительського стола, що стояв біля дошки, ще декілька разів провів рукою по черевцю ящірки і обережно поклав її в шухляду для крейди; комір ящірки був розпущений, а сонні очі люто втупились у простір. Коли учні зайшли в клас, Едгар уже сидів на своєму місці.

Містер Смелл з'явився разом з новою вчителькою, щоб познайомити її з класом, і в Едгара промайнула страшна думка: а що коли Джміль сам підніме кришку! Цього він не передбачив. Містер Смелл стояв біля стола і, звертаючись до класу, барабанив пальцями по кришці.

— Учні шостого класу, — почав він з погано прихованим роздратуванням людини, змушеної розмовляти з сільськими голодранцями і баптистами з лісової глушини. — Це міс Хармсворт, вона вчитиме вас до кінця року.

На якусь мить Едгар одірвав погляд від стола й подивився на міс Хармсворт. Це була рухлива молода жінка з чорним, як смола, волоссям і рум'яним обличчям, типова жителька великого міста, гарна й елегантна у своїй сірій вовняній сукні. Вона зніяковіла від поглядів двох десятків дванадцятирічних розбишак. Вони безцеремонне розглядали її, намагаючись визначити, сувора вона чи ні; із першого погляду кожен з них зрозумів те, що Петчі Уайт шепнув Едгарові:

— Вона не зла.

— Уайт! Ти двадцять разів перепишеш правило, в якому сказано, що учні повинні мовчати, коли їх не запитують, — сказав містер Смелл, чий вузький англійський костюм був символом його респектабельності, а в гнівній зморшці губів приховалась погроза. — Попереджаю, — вів далі директор, — кожна провина, кожне порушення порядку і дисципліни, кожну спробу зловживати тим, що міс Хармсворт — людина нова, я буду викорчовувати; заводії мені відомі. Ти, Уайт, ти, Кемпбел, ти, Аллан, і ви, троє дівчат у першому ряду, встаньте! Ви чули, що я сказав? За всякий непослух будете покарані: ремінь, карцер, записка батькам. Сідайте. Аллан, вийди сюди, покажись мені. Де твої черевики?

— Вдома, сер, — відповів Едгар, червоний від збентеження, ховаючи ногу за ногу і підгинаючи пальці. Тепер він соромився свого подертого одягу, сірої фланелевої сорочки без коміра, коротких полатаних штанів, підтяжок, прикручених до штанів дротом. Його засмаглі босі ноги були забризкані гряззю, а пом'ята сорочка висмикнулась і стирчала ззаду. Хлопчик поспішив заправити її.

— Завжди ти ходиш брудний і неохайний, — сказав містер Смелл. — Ти коли-небудь умиваєшся?

— Так, сер. — Обличчя Едгара стало малиновим, веснянки потонули на цьому фоні, а біла, як сніг, чуприна впала на лоб.

— Не смій більше приходити в такому вигляді; якщо завтра ти прийдеш без шкарпеток і черевиків, я одішлю тебе додому. Зрозумів?

— Так, сер, — відповів Едгар, наляканий не стільки погрозою кари, скільки думкою, що містер Смелл помітить ящірку. Зрештою, хто б не помітив її, Едгар знав, що відповідати доведеться йому. А оскільки це не перший проступок, то кара буде сувора.

— Сідай на місце.

Едгар сів, переконаний, що немає нічого страшнішого за чекання, а містер Смелл вів далі, вимагаючи гарних манер, доброї поведінки, охайності й уваги. Міс Хармсворт мовчки стояла поруч, обличчя її все більше червоніло, очі дивилися все тривожніше, видно було, що вона зовсім спантеличена. Нагнавши на учнів страху і вдовольнившись справленим враженням, містер Смелл передав клас наляканій молодій жінці і вийшов, супроводжуваний хвилею ненависті.

Міс Хармсворт подивилась на учнів так, наче це були морські вали, кожної хвилини готові обрушитись на неї. Обличчя її тепер стало ще червонішим, і, коли Скотті Кемпбелл крикнув: "Катайте, міс Хармсворт!", вибухнув сміх; тоді вона піднялась на підвищення і постукала по столу, вимагаючи порядку. Діти завмерли, чекаючи, що ящірка прокинеться і вистрибне з шухляди, і раптова напружена тиша дуже здивувала й збентежила міс Хармсворт; на якийсь час до неї навіть знов повернулась упевненість, яку вона втратила при містері Смеллі.

— Так от, діти, — почала вона.

— Учні! — поправив Фіш Шаркі. — Тут нас завжди називають учнями, міс.

— Ну добре, учні!

— Міс... — Мелба Вентвісл, гладенько зачесана дівчинка з Деррі Даунса, просила дозволу вийти.

— Ні, тобі доведеться почекати, — сказала міс Хармсворт.

— Я не можу, міс!

Весь клас тягнув руки, просячи дозволу витерти дошку, застругати олівці, відчинити вікна, затопити грубку, наламати крейди.

— Ні! — вигукнула міс Хармсворт і знов постукала по столу.

Настала мертва тиша.

— Почнемо з історії. У всіх є книжки?

— Так, міс.

— На чому ви зупинились? — Вона тримала в руках "Історію Британської імперії" Бінса, і Едгар помітив, що у неї є при собі всі підручники. А це означало, що вона, можливо, так і не полізе в стіл, навіть по крейду, і ящірка дістанеться другій учительці — владній сивій ірландці, яка була старшою за місто Сент-Елен.

— Ми дійшли до шістдесятої сторінки, міс Хармсворт, — сказала Пет Пені, кмітлива дівчинка з золотими шинами на зубах і золотим браслетом на руці. — Ми читали про Індію і Канпурські заколоти.

— Чудово, — сказала міс Хармсворт. — Почнемо з опиту.

Вона заглянула в книгу; тієї ж миті паперова кулька вдарилась об дошку, хтось ляснув одну з дівчаток лінійкою, грюкнула кришка парти. Міс Хармсворт підвела голову і, оскільки шум не припинявся, ще раз постукала по столу.

Знову тиша, незрозуміла, незвична.

Міс Хармсворт оглянула клас, шукаючи найсмирнішого і найтихішого учня, якого вона могла б викликати без риску, і помітила Едгара; він один тільки сидів, немовби чимсь приголомшений, втупивши прямо перед собою бездумно витріщені очі.

— Ось ти, хлопчику з білим чубом, — сказала вона. — Як тебе звуть?

— Едгар! — хором закричали діти. — Едгар Аллан, міс.

Едгар здригнувся, підвів очі. Потім він устав і вийшов з-за парти.

— Едгар! — дуже лагідним і проникливим тоном звернулася міс Хармсворт до цієї довірливої дитини, яку вона так жаліла, коли її розпікав містер Смелл, — Скажи, Едгаре, що таке Калькуттська чорна яма?

Хлопчик помовчав, зашарівся, зам'явся і переступив з ноги на ногу.

— Здається, вугільна шахта, міс, — відповів він.

Едгар забув, що сидить на уроці історії, а не географії. В класі вибухнув сміх, і навіть у міс Хармсворт затремтіли губи. Едгар зрозумів, що знову вклепався, подивився на товаришів, які сміялися, і сам ніяково посміхнувся.

— Ні, Едгаре, — сказала міс Хармсворт, поступово опановуючи себе. — Калькуттська чорна яма — це тюрма, куди індійці посадили сто вісімдесят англійців, і сто тридцять два з них загинуло. Після цього, 1757 року, англійці змушені були почати бій при Плессі і, покаравши індійців, поставили до влади, на благо Індії, новий уряд. Тепер ти зрозумів?

Він не тільки зрозумів, він запам'ятав це на все життя, бо тієї ж миті міс Хармсворт підняла кришку стола, щоб дістати крейду, і весь клас схопився на ноги, стежачи за тим, як учителька, заглядаючи в шухляду, нишпорить у ній рукою.

Раптом міс Хармсворт наче закам'яніла, її весняний рум'янець змінився смертельною блідістю, очі й рот широко розкрилися. Потім вона скрикнула й випустила кришку, але потривожена ящірка вже вискочила, або, точніше, вивалилась із стола й побігла по дощаній підлозі. Міс Хармсворт, схлипуючи, затулила рот рукою і майже зомліла. Діти, перелякавшись, повилазили на парти, і навіть Едгар піддався був

загальній паніці. Але він тут-таки отямився, кинувся ловити ящірку між партами і піймав її за хвіст біля самих ніг міс Хармсворт. Він почав крутити ящіркою навколо себе, щоб урятуватись від вискалених зубів і страшних колючок. При цьому він ненароком зачепив за парту і знову випустив ящірку, яка негайно кинулась тікати. Едгар упав, але зразу ж схопився під відчайдушний вереск дівчаток. Він наздогнав ящірку біля вікна і, схопивши її обома руками, викинув надвір.

За секунду він уже з невинним виглядом сидів на своєму місці.

В цей час у дверях з'явився містер Смелл.

Усі нормальні прояви життя так чи інакше супроводжуються шумом, і в тиші завжди є щось неприродне. Саме такою була і тиша, що раптом обірвала переполох у класі.

— Встаньте! — коротко й суворо наказав містер Смелл. Він навіть не дивився на міс Хармсворт, яка ще не зовсім опам'яталася. — Ну! В чім річ? Що тут сталося? Що за галас? Відповідайте.

Ох, ця тиша!

— Я попереджав вас! — сердито закричав містер Смелл. — Чому у вас тут безладдя? Якщо ви будете мовчати, кожен одержить шість ударів ременем. Увесь клас. Ну?

— Це все ящірка... — нерішуче сказала Мері Такері, улюбленица вчителів, висока, здорова дівчинка, яка завжди дуже боялася покарань.

— Ящірка? Хто її сюди приніс?

Мовчання.

— Мері Такері, — сказав містер Смелл. — Хто приніс ящірку?

— Не знаю, сер...

— Нехай той, хто зробив це, встане, інакше я вас на цілий тиждень залишу без спортивних ігор.

Едгар зрозумів, що справи його кепські. Неписаний закон вимагав, щоб він зізнався; але хлопчик не міг змусити себе зробити це під пронизливим поглядом містера Смелла.

— Усі, хто живе в лісі, встаньте: Уайт, Аллан, Кемпбел, Дігбі. Хто з вас приніс ящірку?

Мовчання.

— Ти, Кемпбел?

— Ні, сер, — зухвало, з викликом відповів Скотті.

— Уайт?

— Не я, сер.

— Аллан?

Едгар нічого не відповів.

— А! Виходить, ти! Іди за мною у кабінет. Всі інші сідайте і запам'ятайте моє попередження. Наступного разу я покараю весь клас.

З його суворого тону всі зрозуміли, що він неодмінно здійснить свою погрозу. Він обернувся і вийшов. Едгар пішов слідом за ним.

Босі п'яти хлопчика лунко вистукували по дощаній підлозі коридора, але йому здавалося, що серце його стукає ще голосніше. Він засунув тремтячі руки в кишені, старався подолати страх, але з цього нічого не виходило; він не почував злості, але свідомість провини раптом зникла. Йому здавалося, що він не зробив нічого поганого, а його хочуть покарати. На лихо, почуття ображеної невинності навряд чи могло втішити його, так само як і філософська думка, що все скоро закінчиться і буде не дуже боляче. Сама розправа — ніщо в порівнянні з чеканням її; і, не спускаючи очей з акуратної складки на штанах містера Смелла, хлопчик відчував, що в роті у нього пересохло, а тіло наче налилося свинцем. Містер Смелл був жорстокою і несправедливою людиною, так, у всякому разі, здавалося Едгарові. Коли б не страх, він міг би втекти від містера Смелла, з самого тільки почуття протесту. Але страх був такий сильний, що йому й на думку не спадало тікати.

Він зупинився перед столом містера Смелла, сам простягнув руку і тільки поморщився, коли товстий шкіряний ремінь шмагнув його нижче ліктя.

— Ще! — сказав містер Смелл, коли Едгар опустив руку.

Він ударив Едгара по правій руці шість разів.

— Тепер другу!

Містер Смелл тримав ремінь міцно й упевнено і, коли Едгар простягнув ліву руку, ударив з усієї сили, спонукуваний не гнівом, а справедливістю, не жорстокістю, а почуттям обов'язку; не дивлячись на хлопчика, він знов підняв ремінь, це втілення сумної необхідності, і знов шмагав, думаючи лише про користь, яку дасть дитині цей суворий урок.

Завжди він обмежувався десятьма ударами, але цього разу якась внутрішня сила примусила його додати ще два. Після цього він глянув на хлопчика і побачив дві прозорі сльози на його брудних щоках. Бруд — ось

що засмутило його; зрештою, зараз він ладен був простити Едгарові бруд і нічого не сказав; Едгар обернувся і вийшов з кабінету. Зачиняючи двері, він чув, як містер Смелл зітхнув.

Едгар схлипнув, проковтнув слину, сплюнув і ввійшов у клас, зустрінутий благоговійним мовчанням тих, кому пощастило уникнути кари. Він зупинився біля дверей, чекаючи дозволу сісти; міс Хармсворт здавалося, сама готова була заплакати. Проте ніхто з дітей не помітив її хвилинного жалю до хлопчика, а Едгар, певна річ, бачив у ній тільки причину біди,

— Сідай, Едгаре, — сказала міс Хармсворт, і хлопчик пішов на місце. — Я... — почала вона і тут-таки осіклась. — Я не люблю, коли дітей б'ють...

— Це не боляче, міс, — запевнив Скотті Кемпбел. Скотті перепадало частіше від інших, але що більше його били, то легше він до цього ставився.

— Коли всі ви будете поводитись добре, вас не каратимуть, — у відчаї промовила міс Хармсворт, але їй не пощастило передати свою глибоку огиду до насильства, і власні слова видались їй тільки повторенням нудної учительської моралі. — А тепер підемо далі.

Урок ішов звичайним порядком, і Петчі Уайт, розгортаючи підручник Едгара, пошепки запитав: "Було боляче?", а Едгар покрутив головою і відповів: "Ні!"; після чого товариші, наче умовившись, дали йому спокій, і він просидів до кінця, втупившись у книгу, в той час як думки його літали далеко. Він гостро переживав свою самотність, відчуваючи, хоч і несвідомо, що скривджений долею, котра дала йому батька, з якого сміється все місто, і занедбану хату біля річки, де ніхто не подбає, щоб нагодувати його, коли він повернеться із школи. Едгар уперше заглянув у власну душу, йому було жаль себе, і він зрадів, коли пролунав дзвінок і урок міс Хармсворт закінчився.

— Так от... — зробила вона спробу ще раз заговорити з класом. — Сподіваюсь, більше це не повториться.

Її слова заглушили шум і галас юних шукачів пригод. Гомінливий потік плескався біля самих її ніг; вона поспішила вийти і з полегкістю зачинила за собою двері.

Едгар досидів до кінця уроків і з зухвалим виглядом пройшов через усе місто, немовби свідомо напрошуючись на нові насмішки городян. Але більшість не звернула на нього уваги, не знаходячи нічого цікавого в тому, що вулицею йде хлопчик, навіть якщо в нього сорочка висмикнулась із штанів. Едгар був розчарований; від цієї байдужості учорашні глузування здавалися ще образливішими, а кара, якої він зазнав у школі, хоч як дивно, ще несправедливішою.

Незважаючи на це, він забув про все, тільки-но опинився біля річки, і весь вечір присвятив шуканню перших цієї весни сітей Піта Поттера, але Піт був спритним браконьєром, і, щоб розгадати всі його хитрощі, Едгарові довелося б шукати до самої осені. Зазнавши поразки й тут, він пішов додому.

Едгар напився чаю і сидів у темряві, прислухаючись до звуків міського життя, що долітали з-за річки. Ця близькість міста, що лежало на тому березі, нестерпно душила його. Він устав, натягнув светр і, взявши човна, переправився на другий берег.

— Це ти, Едгаре? — покликав його хтось.

Хлопчик упізнав старого Боба, колишнього капітана, який жив на березі в старому котлі від пароплава. Едгар охоче поговорив би з ним. Але на Боба ніяк не можна було покластися. Примхливий дід міг зустріти його дуже недружелюбно, хоч за своєю вдачею був добрим і великодушним.

— Так, це я! — відповів Едгар і зник у темряві, знаючи схильність Боба до злих жартів і не бажаючи зносити їх на собі.

Секунду він простояв у ваганні; не хотів ні повертатися додому, ні бачити будь-кого з городян. І все-таки треба було якось закінчити цей день, щоб заспокоїтись. Коли б Спіт Мерфі був удома, Едгар пішов би до нього; але Спіт поїхав до дядька на ферму, а більше, він знав, іти нікуди.

Коли він переходив залізничний насип, зійшов місяць; при його холодному примарному світлі Едгар наповнив кишені камінцями, додавши до них два чи три шматки сірого піщаника.

Був тільки один спосіб гідно завершити цей день. Едгар набрав боєприпаси, а потім, дійшовши, до найближчого будинку, почав бомбардувати камінням дахи.

Все це були низенькі дахи з оцинкованого заліза, наче спеціально призначені для такого обстрілу. Едгар почав з даху м'ясника, містера Мі, а далі вже жбурляв куди попало. Він запустив каменем у високий дах церкви і щодуху кинувся геть, позаду чути було гуркіт, засвічувались вогні. Він мчав повз крамниці, гараж, готель і кидав, кидав, кидав, зчиняючи грюкіт і переполошуючи все тихе місто. Він петляв, криючись за деревами й парканами; завмирав і ховався, коли відчинялися двері й гавкали собаки; швидко тікав при найменшій небезпеці. Він досить добре знав дорогу і міг не боятися, що його піймають, та ще вночі. Він пробіг через усе місто і нарешті опинився біля пошти. Цей дах Едгар завжди щадив, але зараз він згадав про вчорашній вчинок містера Пула, і пошта зазнала такої ж долі, як і всі інші будинки.

Тепер він розквитався майже з усіма і роздумував, чи не кинути один-два камінчики на дах будинку поліції, але потім зміркував, що це було б уже надто великим зухвальством. Він піднявся на пагорок і попрямував через пасовисько до школи. Тут він випустив решту камінців у темний і безлюдний будинок школи. Та один, найбільший, камінь Едгар приберіг:

дійшовши до будинку містера Смелла, він розмахнувся, і камінь, промайнувши в місячному світлі над евкаліптом, над електричними дротами, вдарився об металевий дах з таким гуркотом, що Едгар стрепенувся і, стрибаючи, кинувся вниз, під укриття паркана.

Додому він пішов найдовшим і найменш зручним шляхом і непомітно для себе набрів на будинок лікаря Медоуза. В місячному сяйві зелений черепичний дах здавався йому прекрасним, і на якусь секунду захоплення перемогло жадобу помсти. Але він уже не міг перебороти себе й почав шукати край дороги снаряд. Знайшовши підходящий камінь, хлопчик запустив його в дах. Черепиця розлетілася з тріском, який нічим не нагадував гуркіт каміння по залізних дахах, і Едгар був розчарований, загаявшись, він мало не попався, забувши, що дружина доктора Медоуза погрожувала йому ще вранці.

Він переправився через річку заспокоєний, — день було закінчено.

— Ти вечеряв, Едгаре?

Це кричав з того берега старий Боб.

— Вечеряв! — відповів йому Едгар і пішов у хату.

Він роздягнувся і ліг у своє ліжко в теплій кухні, щоб спокійно втішитись помстою. Але тепер, коли все було закінчено, він уже не відчував тієї радості, яку принесли йому хвилини помсти. Найприємніше було згадувати, як він закидав камінням будинок школи. В нього у вухах знов зазвучав гуркіт уламка, що скочувався по залізному даху порожнього і безмовного будинку; цей камінь нікому не зашкодив, нічого не довів, і все-таки, згадавши про це, Едгар засміявся від задоволення і заснув з почуттям, що здобув перемогу — і над побоями вчителя, і над глузуваннями городян.

Переклад В. Гнатовського